

2. Кот О. О. Вища юридична освіта в Україні: практичні проблеми та шляхи їх подолання // Реформування юридичної освіти: виклики часу. Збірник статей до ювілею доктора юридичних наук, професора Наталії Семенівни Кузнецової / Відп. ред. О.В. Кохановська та О.О. Кот. К.: ПрАТ «Юридична практика», 2019. С. 127–140.

3. Про вищу освіту. Закон України від 1 липня 2014 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>

4. Харитонов Є. О., Харитонova О. І. Приватне право як концепт. Том III. Концепт приватного права і рекодифікації цивільного законодавства в Україні: рефлексії фронтиту : монографія. Одеса: Фенікс, 2019. 752 с.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-480-4-30>

АКТУАЛЬНІСТЬ ПИТАНЬ ОСВІТИ ПІД ЧАС ВІЙНИ В СУЧАСНІЙ УКРАЇНІ

Зінченко Роман Миколайович

кандидат юридичних наук,

старший науковий співробітник,

Національна академія Служби безпеки України

м. Київ, Україна

Фактично на наших очах народжується нова реальність, де одні гравці намагаються утримати свій вплив, а інші, поступово набираючи силу, все жорсткіше руйнують чинний порядок речей. З великою швидкістю змінюється геополітична обстановка на мапі світу. Це, в свою чергу, веде до певних змін геополітичних і геоekonomічних процесів, що пов'язані з питаннями забезпечення безпеки та миру у різних регіонах світу. Глобальна система безпеки перебуває в глибокій кризі. Міжнародні організації вже не в змозі належно й своєчасно реагувати на виклики, що виникають. Міжрелігійні та міжцивілізаційні протиріччя набувають усе більш загрозливих рис. Виникаючі розбіжності стає практично неможливо розв'язати шляхом дипломатії та права.

Із квітня 2014 року на сході України проводилась широкомасштабна антитерористична операція із залученням сил та засобів багатьох суб'єктів боротьби з тероризмом, використанням усього арсеналу військових методів і за ознаками фактично являла собою повноцінний локальний збройний конфлікт, ускладнений гібридними технологіями різного виду. З квітня 2018 року формат антитерористичної операції був

змінений на операцію Об'єднаних сил. З початком повномасштабної військової агресії російської федерації проти України, 24 лютого 2022 року формат операції Об'єднаних сил було змінено. В Україні введено військовий стан. Тому можна стверджувати, що із початку протидії військовій агресії змінилася й парадигма мислення українського народу. Відсутність прогресивних механізмів протидії військовій агресії вказує на певну кризу наявних стратегій боротьби з цією загрозою та вимагає створення нової композитної стратегії.

Можна з впевненістю сказати, що повномасштабна військова агресія рф проти незалежної, суверенної держави України поділила історію світу на «до» і «після». У результаті нападу була трансформована безпекова, політична, економічна та гуманітарна карта світу. На новий рівень світової цивілізації піднялося питання війни та миру. Нової актуальності набули теми реформування правової системи та системи освіти.

Боротьба України проти військової агресії рф є прикладом для усього світу. Будь-яка агресія – це система, що включає в себе не тільки військову, а й військово – політичну, економічну та інформаційно – правову складову. Боротьба проти агресії рф виявила протиріччя демократичного і авторитарного світу, що зумовлені економічною та політичною конкуренцією. Україна знаходиться у не зворотному процесі розвитку демократії, права та цивілізаційних цінностей суспільства загалом.

Вже сьогодні керівництво країни на чолі з Президентом України Володимиром Зеленським розглядає питання повоєнної розбудови України. На думку Президента, відбудова повинна відбуватися за наступними пріоритетами: цифровізація, безпека та оборонний потенціал у синергії з доведеними до кінця судовою, антикорупційною й іншими реформами. Відбудова України здійснюватиметься кількома силами: і внутрішніми ресурсами, і з допомогою інших країн, і з коштів спеціальних фондів. Зрозумілим є необхідність підготовки кваліфікованих кадрів для виконання цих важливих завдань. Питання освіти, вищої освіти є надважливим сьогодні.

Війна в Україні призвела до дестабілізації в багатьох аспектах суспільного життя. Однією з найбільш уразливих галузей є освіта. Навчальні заклади змушені адаптуватися до обмежень та загроз, необхідністю гарантувати безпеку. Головне зараз -надійність і доступність освіти.

Вплив війни на освіту в Україні – це питання, яке слід вивчати і обговорювати. Але вже сьогодні від нього залежить майбутнє як кожного з нас, так і країни загалом, майбутнє наступних поколінь.

За даними різних джерел близько 4000 закладів освіти різного рівня постраждали від бомбардувань та обстрілів від початку повномасштабного вторгнення. Близько 400 закладів освіти було повністю зруйновані. Станом на серпень 2023 року прямі втрати оцінюють в \$9,7 млрд. Найбільші збитки від руйнувань та пошкоджень закладів освіти у Харківській, Донецькій, Чернігівській, Запорізькій та Київській областях [1].

Безумовно, освіта є фундаментом для майбутніх поколінь. В Україні право на освіту закріплено у Конституції України. Стаття 53 Конституції України гарантує, що кожен має право на освіту. Повна загальна середня освіта є обов'язковою. Громадяни мають право безоплатно здобути вищу освіту в державних і комунальних навчальних закладах на конкурсній основі [2].

Метою освіти є всебічний розвиток людини як особистості та найвищої цінності суспільства, її талантів, інтелектуальних, творчих і фізичних здібностей, формування цінностей і необхідних для успішної самореалізації компетентностей, виховання відповідальних громадян, які здатні до свідомого суспільного вибору та спрямування своєї діяльності на користь іншим людям і суспільству, збагачення на цій основі інтелектуального, економічного, творчого, культурного потенціалу українського народу, підвищення освітнього рівня громадян задля забезпечення сталого розвитку України та її європейського вибору [3]. Закон України «Про освіту» регулює суспільні відносини, що виникають у процесі реалізації конституційного права людини на освіту, прав та обов'язків фізичних і юридичних осіб, які беруть участь у реалізації цього права, а також визначає компетенцію державних органів та органів місцевого самоврядування у сфері освіти.

Війна впливає на якість освіти. Педагоги та учні знаходяться під загрозою обстрілів. Хтось втрачає мотивацію разом з втратою системності, що пов'язані з відключенням світла, навчанням онлайн. Хтось немає достатніх моральних ресурсів. Проблем, на жаль, вистачає. Недоліки і не доопрацювання у цей складний час можуть мати наслідки у майбутньому. Це може проявлятися у недостатньому рівні освіти, недостатній кваліфікації, складнощах у подальшій самореалізації. Все це потребує серйозного вивчення, планування та організації освітніх процесів.

Стаття 5 Закону України «Про освіту» визначає освіту як державний пріоритет, що забезпечує інноваційний, соціально-економічний і культурний розвиток суспільства. Фінансування освіти є інвестицією в людський потенціал, сталий розвиток суспільства і держави [3].

Серед рекомендацій, які б могли покращити якість освіти сьогодні можуть бути:

– впровадження та дотримання заходів безпеки для учасників освітнього процесу;

– координації та співпраці між державними органами, місцевими організаціями, міжнародними співтовариствами, місцевими організаціями для забезпечення максимальної ефективності освітнього процесу та захисту освітян;

– забезпечення методичними матеріалами, соціальною та емоційною підтримкою, культурними заняттями, доступом до сучасних технологій;

– розробка інноваційних методів навчання, що можуть бути застосовані у екстремальних ситуаціях;

– підвищення кваліфікації педагогічного складу;

– забезпечення достатнім фінансуванням та матеріально-технічним обладнанням;

– моніторинг та контроль з боку держави для подолання недосконалості в освітній системі, що може проявлятися під час війни.

Освіта є основою інтелектуального, духовного, фізичного і культурного розвитку особистості, її успішної соціалізації, економічного добробуту, запорукою розвитку суспільства, об'єднаного спільними цінностями і культурою, та держави [2]. Однак освіта є лише одним із багатьох аспектів процесу відновлення країни без якої цей процес не може бути ефективним. Шлях відновлення України та перетворення її на квітучу, економічно розвинену, демократичну державу – складний і багатоетапний процес, що потребує зусиль усіх державних органів та структур.

Література:

1. Освіта в умовах війни: виклики та перспективи для України. URL: <https://iaa.org.ua/articles/education-in-times-of-war-challenges-and-prospects-for-ukraine/>

2. Конституція України – Розділ 2. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/constitution/konstituciya-ukrayini-rozdil-ii>

3. Закон України Про освіту. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>